

ภาคเกษตรกลุ่มประเทศอ่าวอาหรับกับความหวังพึ่งพาตนเอง (Self-Sufficiency)

ชูชาติ พุฒเพ็ง*

บทนำ

หากพูดถึงวิกฤตโลกรอบใหม่ หลายคนคงนึกถึงการระบาดของโรคอุบัติใหม่ที่รู้จักโดยทั่วไปว่าเป็นการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Corona Virus Disease: COVID-19) ซึ่งส่งผลกระทบต่อรุนแรงในทุกมิติ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และดูเหมือนผลกระทบด้านเศรษฐกิจจะกลายเป็นเรื่องที่ถูกฝ่ายจับตามอง และถือเป็นความเสี่ยงรุนแรงในระดับภูมิภาคและระดับโลก เหตุเพราะภาคธุรกิจทุกประเภทต้องประสบกับปัญหารุนแรงจากวิกฤติรอบนี้ ซ้ำร้ายยังมีปัญหาที่หลายฝ่ายกังวลโดยเฉพาะกลุ่มสินค้าภาคเกษตรและผลิตผลทางการเกษตร รวมถึงวัตถุดิบกลุ่มอาหารหลายรายการเริ่มขาดแคลนและมีสัดส่วนลดลงในตลาดโลก อาจกล่าวได้ว่าเรื่องเหล่านี้เกี่ยวข้องกับปัญหาปากท้องส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ของคนในสังคมโดยรวม อีกทั้งยังเป็นเรื่องทำลายในระดับภูมิภาค โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอ่าวอาหรับที่ส่วนใหญ่ประสบปัญหาขาดแคลนแหล่งอาหาร เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกไม่เอื้อต่อการผลิตพืชผลทางการเกษตร รวมถึงสภาพอากาศร้อนแล้งขาดแคลนแหล่งน้ำ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นทะเลทราย^๑

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้หลายประเทศในภูมิภาคนี้ต้องเร่งหาแนวทางเพื่อพัฒนาและยกระดับการผลิตพืชผลทางการเกษตรในประเทศให้เพียงพอับความต้องการ^๒ หวังบรรลุเป้าหมายการพึ่งพาตนเองได้แบบยั่งยืน หรืออย่างน้อยสามารถลดช่องว่างด้วยการสร้างสมดุลระหว่างอัตราการผลิตกับอัตราการบริโภค เพื่อสร้างหลักประกันต่อความกังวลในอนาคต โดยหน่วยงานภาครัฐของแต่ละประเทศเร่งปรับตัวเพื่อรองรับอัตราการบริโภคที่ผูกโยงกับการขยายตัวของประชากร ซึ่งมีอัตราเฉลี่ยเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากปัจจัยสนับสนุนหลายด้านทั้งในมิติการส่งเสริมด้านบริการสาธารณสุขที่ดีขึ้น และสภาพความเป็นอยู่ของประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากระบบรัฐสวัสดิการ รวมถึงการจ้างงานที่มีคุณภาพจนส่งผลให้มีจำนวนแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในกลุ่มประเทศอ่าวอาหรับจำนวนมาก ส่งผลให้อัตราการเกิดของแรงงานมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นด้วยเช่นกัน

* นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ สำนักภาษาต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

^๑ บทความชิ้นนี้เน้นศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาคเกษตรของกลุ่มประเทศอ่าวอาหรับ ๖ ประเทศ ประกอบด้วย ซาอุดีอาระเบีย กาตาร์ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ โอมาน คูเวต และบาห์เรน

^๒ ผลิตผลการเกษตรอื่น ๆ ได้แก่ผัก ผลไม้ ไม่รวมรายการอาหารหลักอย่างกลุ่มข้าว ข้าวโพด ธัญพืช หรือกลุ่มผลิตภัณฑ์เกษตรสำหรับผลิตน้ำตาล หรือ น้ำมันพืช

ตารางเทียบอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรในกลุ่มประเทศอ่าวอาหรับเทียบกับผลิตผลทางการเกษตร

ประเทศ	ประชากร (ล้านคน)				เฉลี่ยเพิ่มขึ้น % ปี 2015	ผลิตผลเกษตร % ปี 2015
	2000	2005	2010	2015		
UAE	2.99	4.10	8.26	8.71	5.44	1.1
บาห์เรน	0.63	0.88	1.22	1.38	13.11	6.3
ซาอุดีอาระเบีย	20.47	23.32	27.56	31.52	14.36	3.3
โอมาน	2.40	2.50	2.77	4.15	49.81	8.3
กาตาร์	0.61	0.90	1.71	2.42	41.52	14.4
คูเวต	2.21	2.99	3.58	4.23	18.15	12.1

สำหรับนโยบายภาคเกษตรของกลุ่มประเทศอ่าวอาหรับยุคใหม่ มุ่งเน้นการสร้างแนวทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสู่การพึ่งพาตนเองได้ เห็นได้จากการสำรวจผลผลิตทางการเกษตรบางรายการ เริ่มมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นในเชิงปริมาณ อาทิ มะเขือเทศ แดงกว่า มันฝรั่ง แม้ว่าจะไม่อยู่ในเกณฑ์ที่เพียงพอกับความต้องการและปริมาณการบริโภคภายในประเทศก็ตาม แต่การวางกรอบแนวทางหรือแผนการพัฒนาภาคเกษตรยังคงเป็นประเด็นสำคัญและต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาภาคเกษตรมีความยั่งยืนในอนาคต

อาจกล่าวได้ว่าประเทศในกลุ่มความร่วมมืออ่าวอาหรับมีความพร้อมในการยกระดับภาคการเกษตรหลายด้าน เช่น กรณีการเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกจากเดิมที่มีอยู่ รวมถึงการส่งเสริมแรงงานภาคเกษตร และการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การปรับวิธีคิดให้เกษตรกรเลือกช่วงเวลาในการเพาะปลูกพืชบางชนิดเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพอากาศ การจัดวางระบบชลประทานเพื่อให้เอื้อต่อการเพิ่มอัตราการผลิตอย่างเหมาะสมตามฤดูกาล โดยเฉพาะกลุ่มพืชเศรษฐกิจที่เป็นที่นิยมและมีความต้องการสูง เห็นได้จากบางประเทศสามารถเอาชนะกับปัญหาความแห้งแล้งและสภาพอากาศที่มีอุณหภูมิความร้อนสูงได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยอาศัยระบบเทคโนโลยีการเกษตรที่ทันสมัย ร่วมกับการยกระดับปรับแผนพัฒนาให้เป็นเกษตรแนวใหม่ เพื่อปรับสมดุลให้พืชสามารถปลูกได้ในอุณหภูมิและอากาศที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านั้นหากพิจารณาแนวทางการบริหารจัดการน้ำสำหรับใช้ในภาคเกษตรจะเห็นว่ามีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น^๓ หากพื้นที่เพาะปลูกมีปริมาณน้ำเพียงพอทั้งจากแหล่งน้ำธรรมชาติ หรือน้ำที่ผ่านกระบวนการกลั่น ผ่านการบริหารจัดการที่ดีย่อมช่วยให้เกิดการจัดสรรน้ำได้อย่างเพียงพอ และจะทำให้้อัตราการผลิตพืชผลภาคเกษตรในพื้นที่ได้ผลผลิตในปริมาณ

^๓ จากผลการสำรวจเชิงสถิติพบว่าปริมาณน้ำจืดที่กลุ่มประเทศอ่าวอาหรับใช้เพื่อการเกษตรมีปริมาณสูงถึงร้อยละ ๗๐ ในขณะที่น้ำเพื่อการบริโภคในครัวเรือนอยู่ที่ร้อยละ ๓๐ เท่านั้น ด้วยสัดส่วนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าปริมาณน้ำเพื่อการเกษตรเป็นสิ่งท้าทายอย่างยิ่ง

มากเช่นกัน ซึ่งทุกประเทศในภูมิภาคต่างมีรายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเสริมภาคเกษตร และการผลิตที่แตกต่างกัน ในเชิงนโยบายแต่โดยรวมทุกประเทศมองไปที่เป้าหมายเดียวกันคือการเพิ่มผลผลิตในภาคเกษตรเพื่อตอบสนอง อัตราการบริโภคในประเทศได้อย่างเพียงพอนั่นเอง ต่อไปนี้เป็นการอธิบายพัฒนาการและรูปแบบการส่งเสริม ภาคเกษตรรวมถึงปัญหาและอุปสรรคของแต่ละประเทศ ดังนี้

พัฒนาการและการส่งเสริมภาคเกษตรของกลุ่มประเทศอ่าวอาหรับ

ซาอุดีอาระเบีย

ซาอุดีอาระเบียมีพื้นที่เพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรที่หลากหลาย รวมพื้นที่เพื่อการเกษตรทั้งประเทศ อยู่ที่ ๙.๙๔๘ แสนเฮกเตอร์ ซึ่งปัจจุบันมีการวางยุทธศาสตร์การเกษตรในรูปแบบใหม่ โดยมีเป้าหมายสำคัญ เน้นการส่งเสริมภาคเกษตรเป็นหลัก ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวถือเป็นการดำเนินการตามแผนกองทุนเพื่อ การพัฒนาภาคเกษตรของชาติ (Agricultural Development Fund) ซึ่งได้กำหนดแนวทางตามยุทธศาสตร์ อย่างเป็นระบบ ทั้งการพัฒนาเขตพื้นที่ชนบทให้กลับมาทำการเกษตรแบบยั่งยืน การขยายแนวทางส่งเสริม ภาคการเงินและการบริการ การส่งเสริมการลงทุนภาคเกษตรในต่างประเทศ^๔ โดยเน้นการปลูกพืชไร่รายการ หลัก ๆ ในต่างประเทศ เพื่อนำผลผลิตที่ได้กลับสู่ประเทศ หวังให้อัตราการผลิตเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มของ พืชเกษตรที่มีอัตราการบริโภคสูง เพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มช่องทางให้ปริมาณอุปสงค์ในระดับภูมิภาคอยู่ใน เกณฑ์ปลอดภัย และไม่เผชิญกับความเสี่ยงหรือปัญหาความมั่นคงทางอาหารในอนาคต เห็นได้จากวิสัยทัศน์ ๒๐๓๐ ซึ่งวางเป้าหมายพัฒนาด้านการเกษตรให้มีการบริหารจัดการเชิงนโยบายโดยให้กระทรวง สภาพแวดล้อม ทรัพยากรน้ำ และการเกษตร เป็นเจ้าภาพ เน้นรูปแบบการดำเนินงานจากบนลงล่าง (Top-Down) โดยให้ภาครัฐส่งเสริมและพัฒนาเกษตรในแถบชนบทอย่างยั่งยืน เพื่อให้อุปกรณ์ประกอบด้านผลผลิตจาก การเพาะปลูกมีสัดส่วนที่เพียงพอ เหมาะสมตามสภาพแวดล้อม ทั้งความโดดเด่นของแต่ละพื้นที่ และประเภท ของพืชเกษตรในพื้นที่นั้น ๆ รวมทั้งการส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือที่ทันสมัยในการประกอบอาชีพ ของเกษตรกร เพื่อให้ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้มีคุณภาพ เพิ่มการผลิตในเชิงปริมาณ และยังเป็นการรักษา สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติให้คงสภาพสมบูรณ์ต่อไป

กาตาร์

กาตาร์นับเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นประเทศที่ยกระดับการ พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพด้านการผลิตพืชผลทางการเกษตรมากที่สุด โดยภาคเกษตรของกาตาร์ แบ่งเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตรกลุ่มอาหาร และการเลี้ยงปศุสัตว์ ซึ่งปัจจุบันพบว่ามี การพัฒนาแบบก้าวกระโดดตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน จนสามารถสร้างหลักประกันด้านการพึ่งตนเองได้ อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะหลังจากที่รัฐได้เร่งรัดแผนพัฒนาเกษตรระยะ ๕ ปี สำหรับการจัดสรรงบประมาณ รายจ่ายประจำปีราว ๗๐ ล้านเหรียญกาตาร์ มีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นภาคการผลิตพืชผลเกษตร การเลี้ยงปศุสัตว์

^๔ ซาอุดีอาระเบียก้าวสู่การปฏิรูปด้านการลงทุนในภาคเกษตรนอกประเทศโดยมุ่งเน้นการเพาะปลูกพืชรายการหลัก ๆ เช่น ข้าว ข้าวโพด และธัญพืช โดยให้บริษัทเอกชนของซาอุดีอาระเบียที่มีการลงทุนอยู่ในต่างประเทศเป็นผู้ดำเนินการทางด้านการทำสัญญาและการเช่าซื้อที่ดิน โดยส่วนใหญ่เน้นประเทศที่มีศักยภาพด้านการเกษตรครบวงจร อาทิ ยุโรปตะวันออก เช่น ยูเครน หรือในประเทศที่มีพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างในอียิปต์ และชูดาน เป็นต้น

และการประมง รวมทั้งการส่งเสริมสัดส่วนภาคเกษตรให้เข้าสู่ระบบของตลาดผ่านการซื้อขายสินค้าเกษตรแบบครบวงจร

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ของกาดาร์เน้นการเพิ่มผลผลิตพืชผลเกษตรหลายรายการ ทั้งผักสด อินทผลัม เนื้อสัตว์ ไก่ ไข่ ปลา นม ผักใบเขียวต่าง ๆ พร้อมเน้นการรักษาสภาพแวดล้อมให้สมบูรณ์ เพื่อยกระดับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุด ทั้งนี้ ผลิตผลรวมรวมในประเทศที่มาจากสัดส่วนของภาคเกษตรมีการปรับตัวสูงขึ้นถึงร้อยละ ๔๐๐ ภายในปีเดียว^๕ จากการปรับตัวที่เกิดขึ้นในกลุ่มผักซึ่งมีตัวเลขของผลผลิตในเชิงปริมาณเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง เพราะตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเคยมีอัตราอยู่ที่ร้อยละ ๑๐ และปรับตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๕๐ ขณะที่นมปรับสูงขึ้นร้อยละ ๑๐๐ ตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากาดาร์มีพัฒนาการด้านการเกษตรอย่างมาก แม้พื้นที่เกษตรจะเผชิญกับปัญหาขาดแคลนน้ำก็ตาม แต่แปลงเพาะปลูกมีการขยายเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ ๒๗ ในช่วง ๒ ปีที่ผ่านมา^๖ ทำให้กาดาร์ได้รับการจัดอันดับให้เป็นประเทศลำดับ ๑ ในกลุ่มประเทศอาหรับ และก้าวขึ้นเป็นลำดับที่ ๑๓ ของโลกที่มีดัชนีความสำเร็จด้านความมั่นคงทางอาหาร โดยมีเกณฑ์พิจารณาตัวชี้วัดใน ๓ กลุ่ม ได้แก่ ชีตความสามารถในการจำกัดเขตแดนสินค้าเพื่อการบริโภค การจัดการสำรองอาหารอย่างเพียงพอ ความปลอดภัย และคุณภาพของอาหาร

ตารางแสดงการเพิ่มขึ้นของผลิตผลทางการเกษตรของกาดาร์

รายการ	๒๐๑๘ (ร้อยละ)	๒๐๑๙ (ร้อยละ)
อินทผลัม	๘๔	๘๖
พืช/อาหารสัตว์	๔๔	๕๔
นม/ผลิตภัณฑ์จากนม	๒๘	๑๐๖
ไก่	๕๐	๑๒๔
เนื้อสัตว์	๑๓	๑๘
ไข่	๑๔	๒๘

สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ มีพื้นที่เพาะปลูกราว ๘.๓๘ หมื่นเฮกเตอร์ สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่เหล่านี้ปลูกพืชเกษตรหลายประเภทรวม ๕.๒๘ หมื่นเฮกเตอร์ ซึ่งถือเป็นการยกระดับและให้ความสำคัญด้านเกษตรอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการตั้งหน่วยงานระดับกระทรวงที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงในมิติความมั่นคงด้านอาหาร และการจัดหาระงงานสนับสนุนด้านเทคโนโลยี รวมถึงการส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนาในสาขาด้านเกษตรของประเทศ ซึ่งทุกฝ่ายเห็นพ้องกันว่าถึงเวลาที่ต้องมีการบูรณาการด้านเกษตรและมีระบบเทคโนโลยีเพื่อการเกษตร มีการคิดค้นนวัตกรรม และการพัฒนาแนวทางเพื่อยกระดับ

^๕ กาดาร์ลงทุนภาคเกษตรในประเทศซูดานสูงกว่า ๕ แสนดอลลาร์ในปี ๒๐๑๘ และเป็นประเทศแรกของกลุ่มอ่าวอาหรับที่ลงนามความตกลงความร่วมมือภาคเกษตรกับตุรกี

^๖ ตัวเลขยอดที่ปรับตัวสูงขึ้นของผลิตผลภาคเกษตรในระดับการพึ่งตนเองในกลุ่มผักพบว่าปี ๒๐๑๗ มีตัวเลขร้อยละ ๒๐ และขยับขึ้นในปี ๒๐๑๘ ร้อยละ ๒๗

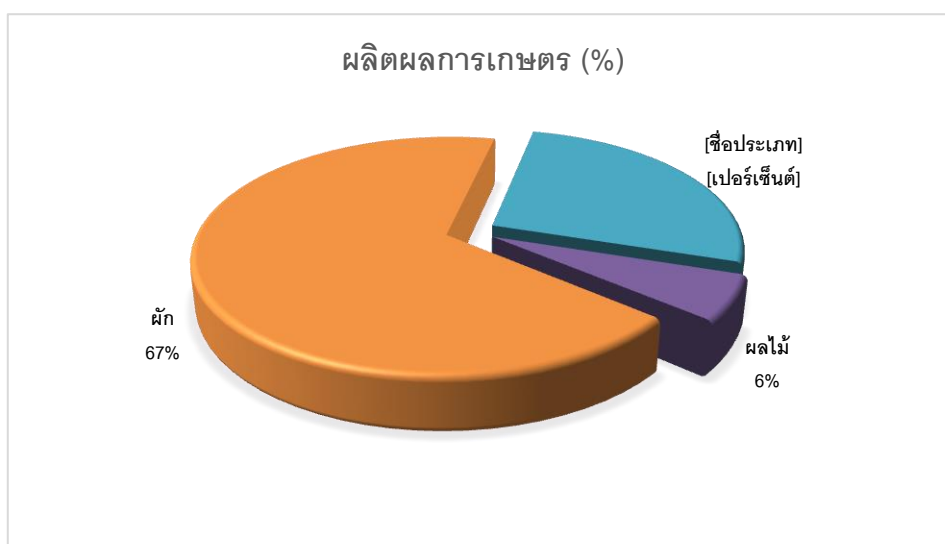
ผลผลิตทางการเกษตรในประเทศอย่างจริงจัง โดยเน้นประเด็นการพัฒนาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศที่เป็นทะเลทราย และเป็นพื้นที่ขาดแคลนน้ำ หรือมีน้ำน้อยไม่เพียงพอภาคเกษตร รวมทั้งส่งเสริมงานวิจัย เพื่อเข้าถึงโครงสร้างของพืชเกษตรที่สามารถอยู่ได้กับสภาพแวดล้อมของประเทศ โดยเฉพาะอุปสรรคสำคัญที่ภาคเกษตรกำลังเผชิญอยู่ อาทิ แหล่งน้ำไม่เพียงพอ พื้นที่เพาะปลูกเป็นดินเค็ม อากาศร้อนแล้ง ซึ่งโจทย์เหล่านี้เป็นสิ่งที่หน่วยงานรัฐต้องวางแนวทาง และยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ทั้งแบบระยะสั้นและระยะยาว เห็นได้จากสิ่งที่รัฐบาลได้ดำเนินการด้านระบบชลประทานด้วยโครงการบริหารจัดการระบบน้ำเพื่อการเกษตร โดยจะผันน้ำที่ผ่านโรงกรองน้ำทะเลผ่านกรรมวิธีกลั่นด้วยระบบเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย สามารถแจกจ่ายให้ภาคเกษตรอย่างทั่วถึง โดยมีหน่วยงานหลักที่ตั้งอยู่ในแต่ละรัฐทำหน้าที่กำกับดูแลการบริหารจัดการน้ำดังกล่าว

โอมาน

โอมาน มีพื้นที่เพาะปลูกอยู่ไม่มากแต่คงพื้นที่เกษตรแบบผสมผสาน สามารถทำแปลงเกษตรได้ราว ๑๐๘,๘๐๐๐ เฮกเตอร์ โดยพืชเกษตรที่เพาะปลูกในประเทศส่วนใหญ่เป็นผลผลิตในกลุ่มผักและมะพร้าว ซึ่งปริมาณการผลิตมะพร้าวในประเทศมีมากถึง ๘ ล้านตัน นอกจากนี้ โอมานมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกพืชไร่หลายประเภท สามารถยกระดับสู่การพึ่งตนเองได้อย่างดี โดยผลสำรวจยอดตัวเลขของผลิตผลทางการเกษตรสุทธิทั้งกลุ่มผัก ผลไม้ ปลา และปศุสัตว์สามารถขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากอัตราการผลิตปรับตัวจาก ๒.๙ ล้านตันในปี ๒๐๑๕ ขึ้นไปถึง ๓.๙ ล้านตันในปี ๒๐๑๙ ตามลำดับ ดังตารางต่อไปนี้

รายการเฉพาะพืชผลทางการเกษตร ระหว่างปี ๒๐๑๑-๒๐๑๕	ปริมาณ (ล้านตัน)
๒๐๑๑	๑.๓๖๘
๒๐๑๕	๒.๓๖๑
๒๐๑๙	๓.๐๑๓
เฉลี่ยอัตราการขยายตัวระหว่าง ๒๐๑๕ - ๒๐๑๙	๖.๓%

หากพิจารณาสัดส่วนขยายตัวของผลิตผลภาคเกษตรนับจากปี ๒๐๑๑ - ๒๐๑๙ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๑๗ โดยปริมาณที่เพิ่มขึ้นสะท้อนถึงปริมาณผลิตผลภาคเกษตรที่คงการผลิตเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ดังนี้

คูเวต

ภาคเกษตร และการเพาะปลูกในคูเวตไม่ค่อยประสบผลสำเร็จ เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่เผชิญกับกับสภาพอากาศร้อนแล้ง อุณหภูมิสูง ความอุดมสมบูรณ์น้อย พื้นที่ที่สามารถเพาะปลูกได้มีตัวเลขอยู่ที่ ๗.๘๕ แสนเฮกเตอร์ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกษตรที่ต้องพึ่งระบบน้ำฝนอยู่มากถึง ๑ แสนเฮกเตอร์ อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่เกษตรที่เหมาะสมกับการเพาะปลูกจำกัดอยู่ในเขตของ ๒ เมือง ได้แก่ อัลวัฟรา (Al-Wafrah) และอัลอับดาลีย์ (Al-Abdali) คิดเป็นร้อยละ ๙๗ ของพื้นที่ทั้งประเทศ โดยมีระบบส่งน้ำหรือชลประทานที่เหมาะสมทำให้เกษตรกรสามารถเพาะปลูกพืชได้ สำหรับพืชเกษตรที่คูเวตนิยมปลูกในฤดูหนาว ได้แก่ หัวผักกาด แดงกว่า มะเขือเทศ หัวหอม ส่วนในฤดูร้อนนิยมปลูกแตงโม แคนตาลูป รวมทั้งผักถั่วโคลเวอร์สายพันธุ์อาหรับ ซึ่งสามารถปลูกได้ตลอดทั้งปี

บาห์เรน

บาห์เรนเป็นประเทศที่นำเข้าสินค้าภาคเกษตรเกือบร้อยละ ๑๐๐ เนื่องจากผลิตผลทางการเกษตรของประเทศประสบปัญหาสำคัญหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาเชิงนโยบาย อาทิ ขาดการส่งเสริมอย่างจริงจังจากรัฐ รวมถึงแรงงานภาคเกษตรลดลงต่อเนื่อง ซึ่งการสำรวจล่าสุดปี ๒๐๑๖ พบว่าชาวบาห์เรนประกอบอาชีพเกษตรเหลืออยู่เพียง ๖๘๕ ราย ซึ่งก่อนหน้านี้เคยมีเกษตรกรราว ๑๕,๐๐๐ ราย

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยสำคัญเชิงโครงสร้างที่สร้างผลกระทบในวงกว้าง โดยเฉพาะปัญหาขาดแคลนพื้นที่เพาะปลูก เนื่องจากพื้นที่เกษตรในปัจจุบันเปลี่ยนเป็นเขตเมืองและโครงการเพื่อที่อยู่อาศัย ทำให้เกษตรกรต้องปรับเปลี่ยนวิถีความเป็นอยู่จากชาวสวนสู่ชีวิตในแบบวิถีคนเมือง มีการย้ายเข้าโครงการเพื่อที่อยู่อาศัยและปรับวิถีทำกินจากเดิม ขณะที่ภาครัฐไม่มีนโยบายส่งเสริมการผลิตในภาคเกษตรอย่างเพียงพอ ทำให้บาห์เรนต้องพึ่งพาการนำเข้าสินค้าจากภายนอกในปริมาณที่สูงมาก โดยเฉพาะสินค้าเกษตรกลุ่มผักที่มีตัวเลขการนำเข้าร้อยละ ๙๐ และกลุ่มผลไม้ร้อยละ ๘๘ ซึ่งการนำเข้าสินค้าเกษตรและพืชผลเกษตรใช้ระบบโควตา มาเป็นตัวกำหนดเพื่อให้เกิดสัดส่วนในกลุ่มสินค้าและส่วนแบ่งการตลาดสินค้าเกษตรภายในประเทศ

จากการสำรวจในปี ๒๐๑๖ พบว่าพื้นที่สำหรับภาคเกษตรในบาห์เรนมีเพียง ๕,๐๖๗ เฮกเตอร์ ซึ่งในจำนวนนี้มีการปลูกพืชผลได้จริง ๆ เพียง ๓,๒๐๙ เฮกเตอร์เท่านั้น ในขณะที่แรงงานภาคเกษตรทั้งหมดมียอดรวมที่ ๙,๑๒๐ ราย ประกอบด้วยแรงงานต่างด้าวซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มแรงงานภาคเกษตรมีสูงถึงร้อยละ ๘๐ ส่วนชาวบาห์เรนมีจำนวน ๖๕๐ รายเท่านั้น

บทสรุป

ประเด็นความมั่นคงทางอาหาร (Food Security) เกิดจากปัญหาการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ ความตึงเครียดตามแนวชายแดน ความขัดแย้งและภัยสงคราม ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ รวมถึงปัญหาเชิงนโยบายด้านการค้าและการลงทุน และความเหลื่อมล้ำของรายได้ทางสังคม รวมถึงปัญหาโรคระบาดในสัตว์ และโรคอุบัติใหม่ที่ทั่วโลกกำลังเผชิญอยู่ขณะนี้จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาหรือ COVID -19 ซึ่งสร้างผลกระทบขยายวงกว้างไปทุกภูมิภาคทั่วโลก จนทำให้หลายประเทศกังวลต่อความมั่นคงทางอาหารโดยเฉพาะกลุ่มประเทศอ่าวอาหรับ เนื่องจากหลายประเทศในภูมิภาคแถบนี้ส่วนใหญ่มีสัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรไม่ถึงร้อยละ ๑ นอกจากซาอุดีอาระเบีย และโอมาน โดยมีตัวเลขของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศหรือ GDP อยู่ที่ร้อยละ ๒.๒ และ ๑.๖ ตามลำดับ สะท้อนได้ว่ากลุ่มประเทศอ่าวอาหรับมีสัดส่วนภาคเกษตรที่ต่ำมาก เนื่องจากเศรษฐกิจมหภาคเน้นการพึ่งพารายได้จากน้ำมันเป็นหลัก

นอกจากนี้ พื้นที่ส่วนใหญ่ยังเป็นทะเลทราย สภาพอากาศร้อนแล้ง ขาดที่ราบอุ้มน้ำ จนส่งผลต่อขีดความสามารถในการผลิตพืชผลการเกษตรได้อย่างเพียงพอกับความต้องการของประชาชนในประเทศ ทำให้ปัญหาพื้นที่เพาะปลูก และที่ดินเพื่อการเกษตรกลายเป็นปัญหาสำคัญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่อีกด้านหนึ่งพบว่าหลายประเทศในภูมิภาคต่างปรับตัวและสร้างองค์ประกอบใหม่ ๆ เพื่อส่งเสริมให้การผลิตพืชผลการเกษตรมีสัดส่วนและปริมาณที่เพียงพอ โดยมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาแนวทางและเน้นการสนับสนุนเชิงนโยบายเพื่อให้เกษตรกรสามารถปลูกพืชในกลุ่มสายพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและฤดูกาล เช่น กรณีของกาตาร์ที่ได้ชื่อว่ามีอันดับผลิตผลภาคเกษตรอันดับ ๑ ในกลุ่มอ่าวอาหรับ เนื่องจากมุ่งเน้นการลงทุนภาคเกษตรนอกประเทศ และส่งเสริมด้านนวัตกรรมเกษตรแนวใหม่ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้กับภาคเกษตรในประเทศทำให้สามารถผลิตพืชผลกลุ่มผักและผลไม้ในปริมาณมากจนสามารถยกระดับการพึ่งพาตนเองได้อย่างดี

ขณะที่คูเวตและบาห์เรนต้องประสบกับปัญหาขาดดุลต่อเนื่อง เนื่องจากภาคเกษตรไม่สามารถผลิตพืชผลการเกษตรได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากขาดแคลนพื้นที่เพาะปลูก หรือพื้นที่ไม่เอื้อต่อการปลูกพืช รวมทั้งขาดการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างเป็นทางการ เห็นได้ชัดจากกรณีของบาห์เรนพบว่าอัตราการนำเข้าผักและผลไม้สูงร้อยละ ๙๐ -๙๘ เหตุเพราะพื้นที่เกษตรถูกเปลี่ยนเป็นโครงการที่อยู่อาศัย มีรูปแบบสังคมเปลี่ยนไปจากการปรับเปลี่ยนวิถีแบบชนบทเป็นวิถีคนเมือง แรงงานภาคเกษตรลดลงต่อเนื่อง ทั้งนี้จากข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมาทำให้เกิดมุมมองจากผู้เขียนซึ่งเห็นว่า หากประเทศไทยใช้โอกาสนี้สร้างศูนย์กลางกระจายสินค้าเกษตรและอาหารเพื่อการบริโภคในภูมิภาคอ่าวอาหรับ ย่อมเป็นโอกาสอย่างยิ่งที่ประเทศไทยในฐานะที่มีระดับความสัมพันธ์อันดีกับบาห์เรน จะพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ให้บาห์เรนเป็น HUB สินค้าเกษตรไทยสร้างรายได้กับเกษตรกรไทยอย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

บรรณานุกรม

<https://alkhaleejonline.net/%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF/%D9%82%D8%B7%D8%B1-%D9%88%D8%AA%D8%B1%D9%83%D9%8A%D8%A7-%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D8%AB%D9%85%D8%A7%D8%B1-%D8%B2%D8%B1%D8%A7%D8%B9%D9%8A-%D8%A8%D8%A7%D9%84%D9%85%D9%84%D9%8A%D8%A7%D8%B1%D8%A7%D8%AA-%D8%B1%D8%BA%D8%A8%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%83%D8%AA%D9%81%D8%A7%D8%A1-%D8%A7%D9%84%D8%B0%D8%A7%D8%AA%D9%8A>

<https://alkhaleejonline.net/%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF/%D8%A7%D9%84%D8%B2%D8%B1%D8%A7%D8%B9%D8%A9-%D9%81%D9%8A-%D8%A7%D9%84%D8%AE%D9%84%D9%8A%D8%AC-%D8%AA%D8%AC%D8%A7%D8%B1%D8%A8-%D9%86%D8%A7%D8%AC%D8%AD%D8%A9-%D9%84%D8%A8%D8%B9%D8%B6-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D9%88%D9%84-%D9%88%D8%A3%D8%AE%D8%B1%D9%89-%D8%A8%D8%AD%D8%A7%D8%AC%D8%A9-%D8%A5%D9%84%D9%89-%D8%A7%D9%84%D8%AF%D8%B9%D9%85>

https://shoutmostface5.live/4302258401/?utm_campaign=QPF8euu28II5lw7O2iHhCidoS OXmw5oLxD6bwphw43U1&t=main9&f=1&sid=t4~saqxgp055uhpriyc255o0fwc&fp=75OI5 BETR8apNh5ccZSWhMOzALixNZNZT4h%2BQ%2B3WQQZ34ShZZjmd2RsptW%2Bq9UTQ N0n01GrjzjK7OgWyrOoLBVtGVwi813qb%2FzoMGTTEkzB%2BY6ObNsM8AMzLLMJk%2Bfl uzHnLYxycK65sJrXjl3wYFKM4Xz%2BKyuZUVQJ7SSm6QUNivZCJWQ6rnv5jxqOGZ7RaW2c2 MGSQkr3yMB8XKWLtHIWtQLQT8Jm%2Bx57aSmFAXvifr4SEg1sNiFx%2F%2BInu59XBqxOa LxoZ%2BZUVSNOd6yx8hd%2B%2F7WaiolDzTXUq0YpRnCdp08slgcXyzJA%2FfgDfHUDvX sbcsBq0Oon2MyGh7jL9mf3ZtQZ1%2Fv3YsJP0dfWm%2FAejqQ7dhN1Jzonu1NNhzNLEqx hoQgeQ72npjE%2FAC5GreeUsp9608YjuZp%